



عدالت تنها در نظام اقتصادی اسلام اصل و مبنای فعالیت است

در اقتصاد سرمایه‌داری «عدالت» معنایی ندارد و تنها ابزاری است برای این‌که انسان‌ها در جامعه بتوانند به اهداف فردی خود برسند، هدف نظام کمونیستی هم «برابری» است؛ تنها در نظام اقتصادی اسلام، عدالت اصل است و باید مبنای همه فعالیت‌های اقتصادی باشد.

در اقتصاد سرمایه‌داری «؛عدالت» معنایی ندارد و تنها ابزاری است برای این‌که انسان‌ها در جامعه بتوانند به اهداف فردی خود برسند، هدف نظام کمونیستی هم «؛برابری» است؛ تنها در نظام اقتصادی اسلام، عدالت اصل است و باید مبنای همه فعالیت‌های اقتصادی باشد.

مرتضی عزتی، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

مرتضی عزتی، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، ضمن بیان این مطلب در مورد مبانی اقتصاد اسلامی اظهار کرد: از جمله ابزار و وسایلی که خداوند متعال برای انسان قرار داده، هدایت است. هدایت هم دو بخش است؛ هدایت تکوینی و تشریعی. هدایت تکوینی از دمیده شدن روح خداوند در انسان ایجاد شده و هدایت تشریعی از ارسال انبیاء(ع) حاصل شده است.

وی با تأکید بر این‌که «؛عدالت» از پایه و اصل توحید و یگانگی خداوند متعال نتیجه می‌شود، افزود: قطعاً خداوند به ملک و دارایی خود ظلم نمی‌کند و از این امر، اصل عدالت نتیجه می‌شود. از «؛هدایت‌گری» اصل نبوت و رسالت ایجاد می‌شود و به دنبال آن وقتی همه چیز متعلق به خداوند است و خداوند انسان‌ها را هدایت می‌کند، اصل قیامت نتیجه می‌شود که نشان دهنده باطل نبودن خلقت هستی و نتیجه داشتن دنیا است؛ یعنی خلقت هستی بیهوده نیست، خلقت انسان برای رسیدن به آخرت و بازگشت به سوی خداوند است که همان معاد است.

عضو هیئت‌مدیره انجمن علمی اقتصاد اسلامی ایران در ادامه سخنانش، اظهار کرد: این‌ها اصولی هستند که بر اصل توحید استوار هستند، وقتی این اصول بخواهد وارد نظام اجتماعی شود بخش‌هایی را سیر می‌کند و به سمت امور اجتماعی نازل می‌شود و از جمله این امور اجتماعی، «؛اقتصاد» است که به تبع آن‌ها این امر که «؛همه چیز از اوست و به سوی او می‌رود» در اقتصاد هم شکل می‌گیرد.

وی با بیان این‌که انسان می‌تواند همه هستی را برای رسیدن به کمال استفاده کند، تصریح کرد: بنابراین همه هستی در خدمت انسان است و انسان می‌تواند هستی را برای کمال خود استفاده کند ولی در این به کمال رسیدن باید ملکه یا ویژگی خداگونه شدن را به دست بیاورد.

عزتی در ادامه سخنانش با بیان این‌که از جمله ویژگی‌های خداگونه شدن، «؛عدالت» است گفت: عدالت به عنوان يك مبنا و اصل اقتصادی قرار می‌گیرد، انسان باید خداگونه باشد و از دیدگاه اسلامی همه رفتارهایش به صورتی که خداوند می‌خواهد باشد یا به تعبیر دیگر انسان جانشین خداوند است و باید به آن کسی که خودش جانشین او هست شبیه باشد، یعنی عدالت را يك مبنا قرار دهد.

مدیرمسئول فصلنامه علمی - پژوهشی «؛پژوهش‌های آینده اقتصاد» افزود: انسان باید همه ظرفیت‌های بالقوه هستی را به فعلیت درآورد؛ یعنی آن‌ها را رشد و تکامل دهد و همه اقتصاد را به سمت تکامل، رشد و پیشرفت هدایت کند. پس رشد، پیشرفت و تکامل نیز يك اصل اقتصادی است.

سرمدبیر فصلنامه علمی - ترویجی «؛انجمن اقتصاد اسلامی ایران» با اشاره به این‌که انسان در ابعاد مختلف باید به سمت خداوند برود، اذعان کرد: عدالت و استفاده از منابع و امکانات برای رشد و تعالی و تکامل اقتصاد جامعه، ابزاری برای رسیدن به رشد معنوی هستند.

وی با تأکید بر این‌که در اقتصاد اسلامی مبنا توحید است، بیان کرد: ما مبانی و اصول اقتصاد اسلامی را بر اساس این مبنا ترسیم و تبیین می‌کنیم و هر کدام از این اصول در جزئیات خود دارای ابعاد مختلفی هستند که در قالب مباحث مختلف می‌تواند طرح شود.

عضو هیئت تحریریه فصلنامه «دین و اقتصاد« در ادامه سخنانش در بیان اختلاف نظام اقتصادی اسلامی با دیگر نظام‌ها گفت: ابعاد مختلف از این مفاهیمی که بیان شد، در نظام‌های اقتصادی دیگر وجود ندارد؛ به عنوان مثال نظام اقتصاد غربی(سرمایه‌داری) مبنا بودن عدالت را اصلاً نمی‌پذیرد. در نظام اقتصادی سرمایه‌داری اصل «انسان« و محور بودن اوست و بر این مبنا هر چیزی که انسان را ارتقا دهد، مبنا قرار می‌گیرد، البته ارتقا با دیدگاه دنیایی صرف و صرف‌نظر از آنچه در آخرت و دین وجود دارد.

محقق پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس با بیان این‌که در دیدگاه غربی اصلاً عدالت معنادار نیست، اظهار کرد: البته در این اقتصاد عدالت می‌تواند ابزاری برای بقا و حفظ اصول دیگر باشد. در اقتصاد غربی عدالت اصل نیست، عدالت یک ابزار است برای این‌که انسان‌ها در جامعه بتوانند به اهداف و آرمان‌های فردی خود برسند.

وی ادامه داد: هدف نظام‌های سرمایه‌داری انسان است و عدالت ابزار است، آن هم اگر به‌ویژه وارد جزئیات شویم، اصلاً تعبیر عدالت از دیدگاه اسلامی با آنها متفاوت است. در غرب عدالت را به عنوان وسیله اطمینانی برای روند عملکرد اقتصاد به منظور تحقق اهداف و حفظ اصل انسان‌مداری می‌دانند.

عزتی در بیان معنا و جایگاه عدالت در نظام سوسیالیستی تأکید کرد: در نظام سوسیالیستی هرچند که از عدالت صحبت می‌کنند، اما معنای آن‌ها از عدالت با عدالت اسلامی متفاوت است و معنویت در فعالیت‌هایشان وجود ندارد. رشد و تکامل انسان، جامعه و اقتصاد یک اصل اساسی برای آن‌ها نیست، هدف آن‌ها برابری است.

وی اذعان کرد: اگر به صورت واقعی به معنای عدالت در اقتصاد کمونیستی و یا سوسیالیستی نگاه کنیم می‌بینیم که نظریه‌پردازان سوسیالیستی و کمونیستی این معنا را به عنوان عدالت به معنای عام آن در نظر نداشتند، بلکه برابری و یکسانی انسان‌ها را در نظر داشتند و این دو نگاه در تعریف با عدالت اسلامی متفاوت است. اسلام اصول جامع و کاملی دارد که هر کدام از این نظام‌ها یک بخش از آن را مد نظر دارند و نگاهشان کامل نیست و نقص دارد.